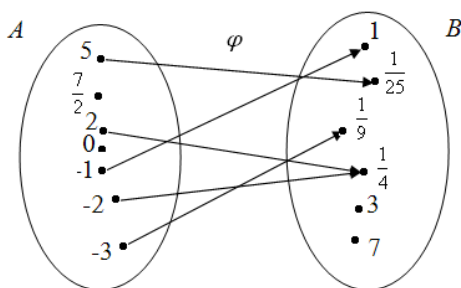

Мавзӯи 5. Инъикосҳо. Намудҳои инъикос: суръексия, инъексия биексия

Мувофиқати $\varphi \subseteq A \times B$ аз A ба B функциявӣ номида мешавад, агар тавассути он ба ҳар як элементи $a \in A$ аз якто зиёд набуда элемент b аз маҷмӯи B мувофиқ гузошта шавад.

Мисол. Бигузур $A = \left\{ -3, -2, -1, 0, 2, \frac{7}{2}, 5 \right\}$ ва $B = \left\{ 1, \frac{1}{25}, \frac{1}{9}, \frac{1}{4}, 3, 7 \right\}$

бошанд ва ҳар як $x \in A$ ба $\frac{1}{x^2} \in B$ мувофиқ гузошта шавад (Рас. 19).

Расми 19

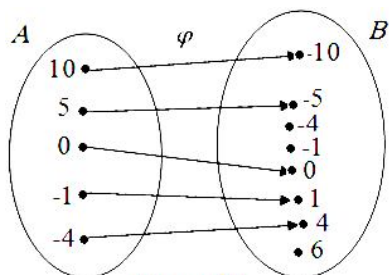
Элементҳои 0 ва $\frac{7}{2}$ - и аз маҷмӯи A – ро ягон аз элементҳо аз маҷмӯи B мувофиқат намекунанд. Дар ин маврид мегӯянд, ки ин элементҳо дар маҷмӯи B образ надоранд. Дигар

элементҳои маҷмӯи A дар маҷмӯи B дорой образ мебошанд ва он образ барои ҳар як аз онҳо ягона аст. Маҷмӯи элементҳо аз маҷмӯи A , ки дар B дорой образ мебошанд, соҳаи муайянии мувофиқат (φ) номида мешавад. Соҳаи муайянии мувофиқати функциявӣ (φ) – ро шартан бо D_φ ишорат менамоем.

Масалан, дар мисоли овардашуда $D_\varphi = \{-3, -2, -1, 2, 5\}$. Соҳаи муайянии мувофиқат D_φ тахтмаҷмӯи маҷмӯи равшаншавӣ A мебошад: $D_\varphi \subseteq A$. Агар $D_\varphi \subseteq A$ бошад, он гоҳ мегӯянд, ки мувофиқати φ саросар (пурра) муайян мебошад. Масалан, агар ҳар як адади бутунро ба муқобилаш мувофиқ гузорем, он гоҳ мувофиқати функциявӣ аз $A = \{-4, -1, 0, 5, 10\}$ ба $B = \{-10, -5, -4, -1, 0, 1, 4, 6\}$ саросар муайян аст (Рас. 20).

---

* Бояд «Мувофиқати функциявӣ» гуфта шавад, на «мувофиқати функционалӣ», чунки калимаи «функционалӣ» фақат ба «функционал» мансуб аст на ҳамаи функцияҳо.

Расми 20

Агар мувофиқати функциявӣ саросар муайян бошад ($D_\varphi = A$), он гоҳ ба ҳар як элементи додашудаи a аз

мачмӯи A расо як элемент a аз мачмӯи B мувофиқ меояд.

Мувофиқати функциявии саросар муайяни аз A ба B - ро инъикоси A ба B меноманд ва чунин ишорат менамоянд:

$$\varphi : A \rightarrow B \quad (\text{ва ё ин ки } A \xrightarrow{\varphi} B).$$

Инъикоси аз A ба B - ро функцияи аз A ба B ҳам меноманд. Дар истилоҳи ҳозираи математикӣ «инъикос» ва «функция» ҳамчун синонимҳо фаҳмида мешавад.

Агар $\varphi : A \rightarrow B$ бошад, он гоҳ мачмӯи образҳои ҳамаи элементҳои мачмӯи A - ро образи мачмӯи A меноманд ва бо $\varphi(A)$ ишорат менамоянд. Масалан, дар мисоли дар боло овардашуда (Рас. 20) $\varphi(A) = \{-10, -5, 0, 1, 4\}$ мебошад. Мусаллам аст, ки $\varphi(A) \subseteq B$ мебошад. Агар $\varphi(A) = B$ бошад, он гоҳ φ - ро инъикоси суръексионӣ меноманд (ниг. ба боби IV). Агар элементҳои гуногуни мачмӯи A ба элементҳои гуногуни мачмӯи B инъикос шаванд, он гоҳ φ - ро инъикоси инъексионӣ меноманд.

Агар инъикоси φ ҳам суръексионӣ ва ҳам инъексионӣ бошад, он гоҳ онро инъикоси биексионӣ меноманд. Инъикоси биексионӣ мувофиқати байниҳамакқиматаи элементҳои мачмӯи A бо элементҳои мачмӯи B мебошад. Фақат барои инъикоси биексионӣ φ инъикоси баръакс φ^{-1} мавҷуд аст: $\varphi^{-1} : B \rightarrow A$. ҳама гуна навъҳои он функцияҳое, ки дар таҳлили математикӣ (мат. анализ), дар алгебра ва дар дигар шохаҳои математика дучор меоянд, маҳз мисолҳои мувофиқати функциявӣ мебошад.